

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över kommitténs betänkande Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten, SOU 2020 nr 45

Stockholms tingsrätt har fått kommitténs betänkande Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten på remiss. Betänkandet innefattar ett flertal frågor inom det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området och kommittén har föreslagit ändringar i grundlagarna som var och en kan förväntas få mer eller mindre omfattande konsekvenser. De föreslagna ändringarna kan sammantaget få stora konsekvenser. Tingsrätten understryker därför vikten av att förslagen och effekterna därav vägs samman och analyseras noggrant. Tingsrätten har valt att begränsa sin analys av betänkandet till kapitel 8–11.

Vad beträffar förslaget om grundlagsskyddet för webbsändningar (kapitel 10) tillstyrks detta i sin helhet. I övrigt lämnar tingsrätten, med utgångspunkt från de intressen som domstolen har att bevaka, följande synpunkter.

Grundlagsskyddet för vissa sändningar via satellit (kapitel 8)

Tingsrätten tillstyrker kommitténs förslag om att utöka sändningsregelns territoriella tillämpningsområde.

Kommittén har även föreslagit att det införs ett ägaransvar för de situationer som omfattas av förslaget. Ägaransvaret aktualiseras enligt förslaget om den som bedriver sändningsverksamheten inte hade känt hemvist i Sverige vid tiden för brottet och heller inte kan påträffas här under rättegången. Ägaren presumeras känna till innehållet i sändningen och kan ställas till svars för dess innehåll. Detta resonemang kan ifrågasättas mot bakgrund av syftet med

ensamansvaret. Enligt kommittén har det inte bedömts vara rimligt att låta principen om ensamansvar gälla för den som ombesörjer den samtidiga och oförändrade vidareändringen, då denne saknar möjlighet att ändra innehållet i vad som vidareförmedlas och inte heller kan publicera några egna uppgifter. Vidare bör ingen göras ansvarig för innehållet i en sändning som denne inte kan kontrollera i förväg (se prop. 1990/91:64 s. 54). Samma resonemang kan appliceras på ägaren, som inte nödvändigtvis har insyn i den operativa verksamheten i ett bolag. Ett ägaransvar riskerar enligt tingsrätten att få negativa konsekvenser för yttrandefriheten och det är därför viktigt att alternativ noggrant övervägs innan ett ägaransvar införs.

Förslaget om att yttrandefrihetsmål enligt det föreslagna tillägget i sändningsregeln ska tas upp av Stockholms tingsrätt tillstyrks detta. Eftersom sändningen i den tillkommande målgruppen i praktiken kommer utgå från utlandet och inte från någon ort i Sverige – vilket är avgörande för var talan ska väckas enligt huvudregeln – framstår det som ändamålsenligt att Stockholms tingsrätt blir behörig domstol i dessa mål.

Grundlagsskyddet för avbildning, beskrivning och mätning av skyddsobjekt (kapitel 9)

Tingsrätten tillstyrker förslaget om att införa en ny delegationsregel som möjliggör föreskrifter i lag som avser ansvar och ersättningsskyldighet för överträdelse av förbud mot avbildning, beskrivning och mätning av skyddsobjekt.

Vad beträffar regelns utformning konstaterar tingsrätten att kommittén i bestämmelsen har tagit in begrepp och brottsrubriceringar som inte är definierade i grundlagen. Kommittén har i sitt betänkande angett att det inte är lämpligt att hänvisa till skyddslagen eftersom detta leder till att delegationsbestämmelsens innebörd enkelt skulle kunna ändras genom ändringar i vanlig lag. Samma resonemang bör gälla även för de ifrågavarande begreppen och brottsrubriceringarna. Därtill kan ifrågasättas om begreppet ”objekt” tillräckligt tydligt avgränsar vad som avses skyddas enligt bestämmelsen (jmf. 1 § skyddslagen där lagens syfte anges vara att stadga vissa åtgärder till förstärkt skydd för ”byggnader, andra anläggningar, områden och andra objekt”).

Grundlagsskyddet för vissa söktjänster (kapitel 11)

Kommittén har i denna del haft i uppdrag att utreda om det finns behov av att inskränka grundlagsskyddet för offentliggörandet av personuppgifter om lagöverträdelser till förmån för skyddet för den personliga integriteten.

Kommittén har kommit fram till att det finns ett sådant behov och har därför föreslagit att delegationsbestämmelserna i 1 kap. 13 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 20 § yttrandefrihetsgrundlagen utökas genom att personuppgifter om lagöverträdelser läggs till i uppräknningen av de kategorier av personuppgifter som kan regleras i vanlig lag. Bestämmelserna ska enligt förslaget tillämpas bara om det med hänsyn till den offentliggjorda uppgiftssamlingens karaktär står klart att det finns särskilda risker för otillbörliga intrång i enskildas personliga integritet.

Europadomstolen har vid flera tillfällen anfört att avvägningen mellan skyddet för den personliga integriteten och skyddet för yttrandefriheten förtjänar samma respekt, dvs. att ingen av rättigheterna står över den andra (se bl.a. Europadomstolens dom den 16 juni 2015 i målet Delfi AS mot Estland). Tingsrätten konstaterar att den nu föreslagna bestämmelsen är utformad som en undantagsregel med stränga rekvisit för att yttrandefriheten ska kunna begränsas till förmån för skyddet för den personliga integriteten. Det står därför klart att förslaget innebär att yttrandefriheten har fått företräde framför den personliga integriteten och att effekten av regleringen sannolikt kommer bli mycket begränsad. Bestämmelsen är enligt tingsrättens uppfattning därtill vag och svårtolkad, vilket öppnar upp för skönsmässiga bedömningar i varje enskild situation och riskerar att inför publicering skapa osäkerhet i fråga om publiceringen träffas av grundlagsskyddet eller inte.

Vidare bör en avgränsning av grundlagsskyddet i största möjliga mån ske utan beaktande av vilket innehåll ett yttrande har. Med den valda formuleringen, att det är uppgiftssamlingens *karaktär* som avgör om den förtjänar grundlagsskydd eller inte, uppstår en risk att innehållet i varje enskilt fall blir mer bestämmande för yttrandefrihetens gränser än vad som är motiverat och riskerar att leda till osäkerhet i tillämpningen.

Avslutningsvis konstateras att betänkandet innehåller en grundlig redogörelse för bakgrunden till behovet av att inskränka grundlagsskyddet för offentliggörandet av personuppgifter om lagöverträdelser men att betänkandet enbart översiktligt berör vilka alternativ till förslaget som har förkastats och varför. Därtill saknas en övergripande analys av de konsekvenser som den nya regleringen kan förväntas att föra med sig. Tingsrätten finner därför att förslagen inte utan vidare utredning kan tillstyrkas i sin helhet.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Gudrun Antemar, chefsrådmannen Magdalena Hägg Bergvall, rådmannen Anna Flodin samt tingsfiskalen Linn Lundmark. Linn Lundmark har varit föredragande.

Gudrun Antemar

Linn Lundmark